

KÁROLYI, L.: *Anthropometrie* (Uni-Taschenbücher sorozat 29. kötete. Gustav Fischer Verlag, Stuttgart, 1971. 178 oldal 112 ábrával. Ára DM 14,80).

A szakember mindig nagy érdeklődéssel vesz kézbe egy módszertani könyvet, különösen, ha az olyan ügyes, kiselakú, izléses zsebkönyv, mint KÁROLYI Anthropometriája. Annak ellenére, hogy számos nagy tankönyvben található részletes antropometriai fejezetet, egy ilyen praktikumszerű összeállításnak mindig van létjogosultsága. A szerző humánbiológiai igényű antropometriát kíván adni, ezért nemcsak azt írja le, hogy *hogyan* mérjük, általában hogyan dolgozzunk, hanem azt is be akarja mutatni, hogy *miért* végezzük éppen azt a mérést. Ezzel indokolja részletes Növekedés és Konstitúció fejezetét, amelyek elméleti jellegűek.

A bevezető fejezet az emberi testet, annak normáit, irányait és tengelyeit, valamint a mérőműszereket mutatja be.

Az Anthropometria c. fejezetben a szerző részletesen leírja és számos képen bemutatja a méréseket. Mind a sok szemléletes vázlat, mind pedig a fényképek nagy segítségére vannak a kezdőknek. Szellemes és hasznos az a módszer, hogy egy-egy fejméret felvételét élön és koponyán egymás mellett mutatja be. Viszont éppen ezért sajnálatos, hogy néhány helyen a tapintókörzőt célszerűtlenül fogják (14/a, 15/b, 16/b, 17/b, 18/b ábra).

A tolokörzõvel mért arcméreteket mind az élõn, mind a csonton a körzõ tompított hegyével méri, és nem használja ki a csontmérésre kiképzett éles, hegyes végeket (19/b – 24/b, továbbá 72, 82–84. ábra).

Hiányoljuk a bőralatti zsír (bőrredõvastagság) mérésére szolgáló modern módszerek, eszközök leírását, ill. kifogásoljuk, hogy a szerző annak mérésére a tapintókörzõt ajánlja (100. oldal).

Helyeseljük viszont, hogy számos ergonómiai célú méretet is bemutat, továbbá részletesen ismerteti a végtagok, ill. a magzat és a csecsemõ mérését.

Ez a fejezet az élõ ember mérésére koncentrál, de részletes a koponyán és a vázcsontokon elvégezhetõ mérések leírása is. Mindegyikhez mérõlap-tervezetet is közöl, és összefoglalja a mérõpontokat.

A következõ fejezet röviden vázolja a vizsgálati anyag feldolgozásának módozatait, inkább csak utalásszerűen.

Külön fejezetet szentel a szerző a növekedésnek és az alkatnak. Mint annyi tankönyv, sajnos, ez is „átörökölte” a STRATZ-féle növekedési szakaszokat, amelyeknek alaponolatát már STRATZ is BARTELSTÖL (1902) vette át. Ehelyett sokkal korszerűbb és megbízhatóbb adatokat lehetne idézni, akár német nyelvterületről is. A konstitúcióról, ill. a különbözõ alkattani iskolákról vázlatos képet nyerhetünk ebben a fejezetben.

Az irodalomjegyzéket függelékek követik, az első a *szomatometriát*, a második az *osteometriát* foglalja össze, sok ügyes vázlattal, jól áttekinthetően. A harmadik függelék a *morfológiai táblázatokat* gyűjti egybe, többek között a csontérésre, a STRATZ szerinti növekedési szakaszokra, a lágyrészek morfológiájára vonatkozóan. Név- és tárgymutató zárja a könyvet.

A könyv feltétlen érdeme a rendkívül gazdag illusztráció, a megértést segítő sok jó vázlat, a világos tagolás, a mérõpontok, méretek pontos leírása. Dícséret illeti a szerzõt ezért a nem könnyû vállalkozásért. A felvetett hibák, ill. hiányosságok egy újabb kiadásban kiküszöbölhetõk lesznek, és akkor a könyv betölti majd azt a szerepet, amelyet a szerző és a kiadó neki szánt: összefoglalni az antropológia „klasszikus” mérõmódszereit röviden, a mindennapi munka igényei szerint.

Dr. Eiben Ottó

ROGINSZKIJ, J. J.: *Problemü antropogeneza* (Vüszsaja skola kiadása, Moszkva, 1969. 259 oldal. Ára: 69 kopek)

A szovjet antropológiai iskola egyik alapítójának, a moszkvai Embertani Tanszék vezető professzorának monográfiája az ember származásának legfontosabb problémáit elemzi. A munka hat fejezetet tartalmaz, és a szakirodalom az egyes fejezetek végén külön-külön található. Rövid előszó után a szerző az ember távoli elődeinek életmódjával foglalkozik, majd az ember egyéni és történeti fejlődésének összefüggéseit elemzi. A munka harmadik fejezetében (64—94. old.) tárgyalja a dél-afrikai Australopithecusok általános morfológiáját, a közép-afrikai és oldowayi leleteket, a vonatkozó szisztematikai kérdéseket és az ember, valamint az állatvilág közötti Rubicon problémáját. Ezt követően a Neanthropusok elődeire vonatkozó kérdésekkel, valamint az őshaza problémájával foglalkozik. Részletesen elemzi a policentrizmus és a monocentrizmus kérdéseit, a vonatkozó paleoantropológiai és archeológiai leletek felhasználásával. Az ötödik fejezetben találhatjuk a szerző nézeteit az emberi evolúció szakaszaira és sebességére, valamint a Neanthropus és a paleolithkori művészet megjelenésére vonatkozóan. A monográfia zárófejezetében található a szerzőnek a pszichikai különbségek szociális és biológiai tényezőire vonatkozó nézetei. Itt foglalkozik a főbb jellemzők kialakulásával, felhasználva az emberi társadalom történetének számos tényét, és bepillantást engedve az emberi lélek világába. Olyan problémákat vet fel, amelyek további komplex kutatások segítségével világíthatók meg széleskörűen. A könyv végén megtalálható a munkában elemzett fontosabb paleoantropológiai leletek jegyzéke, valamint a részletes tárgy- és névmutató. A tartalmat számos ábra és táblázat gazdagítja.

Megjegyzendő, hogy a munka legerjedelmesebb része a negyedik fejezet (96—164. old.), amelyben J. J. ROGINSZKIJ a *Homo sapiens* eredetével foglalkozik. E fejezetben a Neanthropusok elődeivel kapcsolatban részletes, sokoldalú elemzésben fejt ki észrevételeit a *Pracsapiens*-elméletre vonatkozóan. Ismeretes, hogy a monográfia szerzőjének alkotói tevékenységében már négy évtizede központi helyet foglal el az ember származásának kutatása. Az itt ismertetett munkában J. J. ROGINSZKIJ az 1952—1967 között föltárt harmad- és negyedkori leletek elemzésével és a vonatkozó eredmények, nézetek kritikai értékelésével igyekezett saját koncepcióját felülvizsgálni, és számos vonatkozásban újabb bizonyítékokkal megerősíteni. Figyelmet érdemel, hogy ez a monográfia a szerzőnek azon előadássorozatán alapszik, amelyet éveken keresztül tartott a Lomonosov Egyetem Embertani Tanszékén az ötödéves hallgatók részére „Az anthropogenezis speciális fejezetei” címmel. Az anthropogenezis bonyolult problémájával az egész nemzetközi szakirodalomban kevés kutató foglalkozik. E vonatkozásban is kiemelkedő helyet foglal el J. J. ROGINSZKIJ monográfiája, annál is inkább, mivel az emberi evolúció törvényszerűségeit a dialektikus materializmus metodológiája szerint elemzi.

Dr. Tóth Tibor

NYESZTURH, M. F.: *Proiszhozhgyenyija cselovjeka* (Nauka kiadó, Moszkva, 1970. 437 oldal. Ára: 2,51 Rubel)

A szovjet antropológiai iskola nemzetközileg egyik legismertebb képviselőjének hasonló témájú munkája 1958-ban jelent meg Moszkvában. Néhány év alatt megjelent a könyv Magyarországon, Romániában, Kubában, Uruguayban, ezenkívül kiadták angol és francia nyelven. A Szovjetunióban megjelenése után röviddel teljesen kifogyott. Osztatlan hazai és

nemzetközi sikere jelentős mértékben elősegítette ezt a második, átdolgozott és bővített kiadást.

A monográfia három részben tíz fejezetet tartalmaz, 162 ábrával. A szerző ismerteti az emberréválásra vonatkozó különböző nézeteket (DARWIN, OSBORN, WEIDENREICH). Ismerteti az engelsi munka-hipotézist. Elemzi az ember anatómiai sajátosságait. Részletesen foglalkozik az ember és a majmok felsőbb rendű idegtevékenységének sajátosságaival. Több mint száz oldalon ismerteti a paleoantropológiai leleteket, az emberréválás szakaszait. Kritikailag elemzi a *Homo sapiens* kialakulására vonatkozó különböző nézeteket. Ismerteti az emberfajtákat, és vázolja a rasszgenezis faktorait. Elítéli a tudománytalan „fajelméletet”. A kötet végén megtalálható az UNESCO moszkvai (1964) és párizsi (1967) speciális konferenciáinak anyaga, amelyekben határozatokat, illetve deklarációt fogadtak el az emberfajták biológiai aspektusaival és a faji előítéletekkel összefüggésben. A munkában igen részletes irodalomjegyzék található (24 oldal).

M. F. NYESZTURH munkájának minden fejezetében felhasználja az 1970-ig publikált legújabb eredményeket, illetve a legújabb paleoantropológiai leleteket. A korábbi kiadással összehasonlításban széles körűben tárgyalja a *Homo sapiens* kialakulására vonatkozó külföldi nézeteket, és állást foglal a J. J. ROGINSKIJ által kidolgozott monocentrizmus mellett. Teljesebben elemzi az emberfajták kialakulásának problémáját, és a marxi—Lenini filozófia álláspontjáról világítja meg a rasszizmus tudománytalanságát. Ebben a második kiadásban új részként szerepel a primatológia fejlődése a Szovjetunióban, ahol az elmúlt évtizedekben a jelenkori majmok anatómiájával, fiziológiájával, pszichológiai sajátosságaival kapcsolatban intenzív kutatásokat végeztek. A szerző szemléltetően vázolja a primatológia fokozódó szerepét az embertan és a medicina problémáinak megoldásában. Ebben a második kiadásban elemzi a szerző a hominizáció és a felsőbb rendű Primatesek kihalásának okait a Harmad- és a Negyedkorban. Sok figyelmet fordít a Primatesek manipulációs tevékenységére és variabilis magatartására, amelyek az ember elődeinek kialakulási folyamatában jelentősek lehetnek.

M. F. NYESZTURH monográfiája a kis számú nemzetközi szakirodalom értékes gazdagítását, és a társadalom ismereteinek széles körű bővítését szolgálja.

Dr. Tóth Tibor

Genetics (XIII. Internationaler Kongress für Pädiatrie. — Kongressberichte, V. kötet. Verlag der Wiener Medizinischen Akademie, Wien. 1971. 652 oldal.)

Az 1971. augusztus 29. — szeptember 4. között Bécsben megrendezett Nemzetközi Gyermekgyógyász Kongresszus előadásait a helyi szervező bizottság 18 kötetben adta ki az érdeklődő szakemberek részére. Az V. kötet (amely 2 kötetben jelent meg) 175 előadást tartalmaz és 652 oldalon tárgyalja a humán genetikai legmodernebb problémáit. A következő fejezeteket tartalmazza: 1. Citogenetika, kromoszómális rendellenességek (30 előadás); 2. Öröklődő anyagcsere- és transzportzavarok (41 előadás); 3. Farmakogenetika (5 előadás, köztük egy magyar előadó: SZÓRÁDY I.); 4. Genetikai mutációk és fejlődési rendellenességek (7 előadás); 5. Praenatalis genetikai diagnózis és genetikai tanácsadás (6 előadás); 6. Syndromatológia (8 előadás); 7. A mucoviscidosis diagnosztikája, pathogenezeise és terápiás lehetőségei (35 előadás).

Három reprezentatív előadás (LEVI H. L. és munkatársai: Veleszületett anyagcsere zavarok és ezek praenatalis és neonatalis diagnózisa; NEVANLINNA, H. R.: Populációstruktúra és ritka gének; CASPERSSON és ZECH: Emberi kromoszómák identifikálása fluorescens technikai segítségével) vezette be a többi, fémjelezve a kongresszus tudományos anyagának megválogatását.

LEVI előadta a Massachusetts (USA) állambeli újszülöttek anyagcsere rendellenességeit felkutató programját, amelyben impresszionáló adatokkal és az egyes körképek populációs gyakoriságával jelzi, hogy mennyire érdemes ezzel a problémával foglalkozni. Sikerült ilyen vonatkozásban 175 sérült újszülöttet, több mint 800 000 újszülött közül felismerni, és javarésztüket meg is menteni. Kitér az anyagcsere zavarok praenatalis diagnosztikai lehetőségeire is.

NEVANLINNA az egyetlen populációgenetikával foglalkozó, elméleti jellegű előadásban a domináns, a nemhez kötött és a recesszív gének frekvenciájára ad mintát. Kitér a vérrokoni házasságokra, tárgyalja az izolátumok, az immigráció, a genetikus drift kapcsolatában a ritkán manifesztálódó gének gyakoriságát, azt állítva, hogy a ritka gének és azok eloszlásának tanulmányozása nem csupán filatéliai szenvedély kielégítése, hanem a népességszerkezet tanulmányozásának kulcsa.

CASPERSSON és ZECH a quinacrin-mustárral festett sejtek, valamint karyotípusok fluorescenciájáról számolt be. Az általuk kidolgozott UV ultramikrospektrográfiát, továbbá a készítmények direkt fotoelektromos, ill. fénykép fotometrikus módszerrel történt kiértékelését

tárgyalta. TV-technikával meggyorsítható a kiértékelés. Fourier-féle analízissel és computer segítségével biztos identifikációs módszert nyújtottak a kutatóknak az idiogramm megszerkesztésében. Az Y kromoszóma biztos felismerésének a technikájával behatóan foglalkoztak.

GUSTAVSON és SANTESSON közös tünetegyüttest mutatót, három értelmi fogyatékos kiskorú kromoszómavizsgálata alapján a deletált 14. kromoszóma syndromatológiáját dolgozta ki. DZIUBA és munkatársai a 22-es trisomiának két esetéről számoltak be. BUEHLER és munkatársai két, klinikailag leánynak minősülő egyén karyotípusát fluorescens eljárással vizsgálták. A kapott eredményt összevetették a sex-chromatin és autoradiográfiás vizsgálati adatokkal. Feltevésük az, hogy a parciális autoszomális trisomia egyik tagja összeolvadt az Y kromoszómával.

MATSANIOTIS és munkatársai a C-trisomia klinikumát dolgozták fel.

GOMIRATO—SANDRUCCI és munkatársai mozaik familiáris mongolizmus esetét közlik, amelyben az anya 47, XX, G+46, XX kromoszómaképpel rendelkezett, és mindkét utóda Down-kóros gyermek volt.

SCHMID az emberi kromoszómák fluorescens és autoradiográfiás technikával való identifikációs lehetőségeiről és korlátairól számolt be.

LILLIAN és munkatársai a nemi kromoszómák aberrációiról tartottak előadást, hangsúlyozva, hogy a nemiség jóval komplexebb jelenség annál, mint amit a XX, ill. XY kromoszómaegyüttes jelent. HULTEN a férfi meiosis fluorescens technikájával és jelentőségével foglalkozott.

PEIFFER a kromoszómáriszkek (töredékek) kettőződésének, ill. hiányainak (deletio) jelentőségéről és az ezzel kapcsolatos kockázatokról számolt be. AULA vírusok: adenovírusok, herpes simplex és SV₄₀ vírus, gyógyszerek: 5-Br-desoxiuridin, mitomycin, LSD, coffein, alkiláló anyagok, acridin származékok és aminopterin okozta kromoszómátörésekkel foglalkozott. LAMPERT elektronmikroszkópos vizsgálat alapján minőségi és mennyiségi különbséget észlelt a normál és a Burkitt lymphoma kromoszómái között.

GREIPL és munkatársai a MPV, E. LEITZ (Wetzler) által előállított mikrofluorometriára alkalmas mikroszkópot ismertetik. PERALTE és munkatársai a cytomegalia vírusfertőzödést ok-okozati összefüggésbe hozzák a nondysjunctional. SCHETTINI Fanconi-anaemiában szenvedő két gyermek dermatoglyph értékeiről szólva, magas trc-t észlelt, amit ugyan nem tart értékelhetőnek, ugyanakkor isochromatida töréseknek a nagy gyakoriságát (33%, szemben a 2—4% normál értékekkel) észlelte a családtagoknál is.

CENANI vizsgálataival nem erősítette meg karyopatha utódok (gyermek és magzatok) szülőinél vélt „kis mozaicizmusának” valószínűségét. A további 11 előadás különböző autoszomális és gonoszomális karyopathiák citogenetikájával és klinikumával foglalkozott.

A vitamin-felelős anyagcsere zavarokról (azaz a vitamdependens króképekről) SCRIVER számolt be. Az említett, eddigéig ismert 11 ilyen jellegű kórképet kóroki szempontból négy csoportra osztotta: 1. a koenzim szintézis zavara, 2. az apo- és koenzim kötődésének zavara, 3. az apoenzim sejten belüli stabilis koncentrációjának változása, 4. egy adott substratumnak más enzimrendszer által metabolizált folyamata.

A továbbiakban a következő kórképekről számoltak be: glikogenezis, hyperammoniaemia, a leucin leépülés örökletes zavara, cystinosis, histidinaemia, monocystinuria és fenilketonuria heterozygoták felderítésére vonatkozó vizsgálatok, citrullinaemia, hyperalaninaemia, fructos-intolerantia, hyperprolinaemia, a fenilalaninaemia differenciál diagnosztikája, az esetsavacidosis, tejcukor tolerancia és intolerancia, veleszületett lisinuria, familiáris mesenchymosis, hypercholesterinaemia.

Diagnosztika szempontjából értékes előadások szóltak a leukocyták enzimrendszerének vizsgálatáról, különböző enzimopathiákban, in vitro kollagén szintézis Duchenne-típusú izomdystrophiában, továbbá az X-kromoszómához kötött Duchenne-típusú izomdystrophia génhordozójának kimutatására vonatkozóan.

Említésre méltó YU előadása: PKU-ban szenvedő anyák 74 utóda közül 71-et találtak eddig fogyatékosnak. Az utódok fogyatékoságának foka nagyobb a szülőknél. A felnőtt PKU-okat nem kell feltétlenül fenilalaninmentes diétán tartani, de tanácsos — családtervezés esetében — még praeconceptionalisan újból diétát elrendelni, mert a PK, úgy látszik, zygo-, ill. embriotoxikus tulajdonságú.

A farmakogenetikai előadásokat SZÓRÁDY I. bevezetője nyitotta meg, jelezvén ezzel is az előadó nemzetközi hírnevét. Előadása foglalkozott a farmakogenetika tételeinek széleskörű ismertetési, oktatási programjával. ARNOLD a vvs-ek glutathion anyagcserejének különböző gyógyszerek által okozott zavaraiával foglalkozott, amelyek haemolyticus anaemiához vezetnek.

SCHLOOT az INH-érzékenységgel kapcsolatosan, az emberi szervezetben levő kétféle acetiláló enzim (polimorf és monomorf) sajátosságait és populációs gyakoriságát tárgyalta.

A mutációkkal, fejlődési rendellenességekkel foglalkozó hét előadás közül RÖHRBORN előadása a szelekciós hátrányt jelentő mutációk megelőzésével foglalkozott, különösen a kémiai mutagének (ipari, gyógyszer ártalmak) rendszeres vizsgálatát és az emberi környezetből való elhárítását javasolja. TÜNTE és REITH 37 olyan család elemzésével foglalkozott, amelyekben

heterozygota leány született, haemophilia kórképre vonatkozóan. Megfigyelték, hogy a heterozygotia összefüggésben van az apai életkorral. 40 év feletti apák által támasztott utódok gyermekeinek a haemophilia génhordozási kockázata hatszorta nagyobb a 30 évesekhez viszonyítva. Említik, hogy az achondroplasia, akrocephalosyndaktylia, valamint a myositis ossificans progressiva gyakorisága szintén az apai korral kapcsolatos.

LAURENCE és munkatársai 100 olyan család szüleinek és utódainak limbo-sacralis röntgen felvételeit értékeltették, amelyekben gerincvelői dystraphiás gyermek született. Az egészségesnek deklarált családtagok diagnózisait két csoportra osztották: az egy csigolyára vonatkozó záródási zavart — mint enyhe tünetet — normovariánsnak tekintették; a több csigolyára terjedő, de occult spina bifidát kórosnak minősítették. A testvérsorban a súlyosabb elváltozás háromszor, a szülőkben hatszor volt gyakoribb a kontrollcsoporthoz viszonyítva. Tárgyalják a multifaktoriális fejlődési rendellenesség genetikáját is.

NEUHAUSER az agy fejlődési rendellenességének genetikai alapjairól tartott előadást, COFFY és JESCOPE az anekcephalia oki tényezőit tárgyalta. KUCERA a cukorbeteg terhesességből származó magzatok fejlődési rendellenességeiről számolt be.

Ezek után GARDNER elnökletével kerekasztal konferenciát rendeztek, amelynek témája a genetikai tanácsadás és a praenatalis genetikai diagnosztika volt. Ennek keretében az amnionsejtek tenyésztéséből, a praenatalis citogenetikáról általában, az intrauterin diagnosztikáról, a praenatalis diagnózis erkölcsi, professzionális és jogi bonyolalmairól, valamint az adrenocorticalis hyperplasia intrauterin krómizálásának lehetőségeiről volt szó.

A syndromatológiával foglalkozó előadások a következő tünetegyütteseket tárgyalták: széles hüvelykujj-syndroma, acheiropodia, Russel-Silver syndroma, Lennox-syndroma, iris coloboma és vesemenede-ektópia együttese előfordulása.

A további előadások a cytotoxicus fibrosis (mucoviscidosis) diagnosticájával, szűrővizsgálati lehetőségeivel, pathológiájával, terápiájával és gyakoriságával foglalkoztak. Rendkívül impresszionáló anyagot tartalmaz ez a fejezet is, amelynek elolvasását az érdeklődőknek határozottan ajánljuk.

Dr. Horváth László

Growth and Development (XIII. Internationaler Kongress für Pädiatrie. — Kongressberichte, XV. kötet. Verlag der Wiener Medizinischen Akademie, Wien. 1971. 234 oldal.)

Az 1971. augusztus 29. — szeptember 4. között Bécsben megrendezett XIII. Nemzetközi Gyermekgyógyász Kongresszus 10. szekciójának anyagát, a növekedéssel, a testi fejlődéssel és a serdülőkor problémáival foglalkozó előadásokat tartalmazza ez a kötet. A kötetben megjelenő 40 előadás három kollokvium (a longitudinális növekedésvizsgálatokkal, a növekedésmentben mutatkozó akcelerációval és decelerációval, és a skeletális dysplasia klinikai, genetikai és biokémiai aspektusaival foglalkozó kollokvium), két kerekasztalbeszélgetés (a kisművésű gyermekek diagnózisával és gyógykezelésével, ill. a serdülőkor problémáival foglalkozó kerekasztalbeszélgetés), valamint egy, a növekedés és pubertás problémáival foglalkozó ülés anyagát foglalja össze. Sajnálatos módon 17 előadás (köztük FALKNER megnyitó előadása) nem érkezett be, azoknak csak a címét közli a kötet. A közölt előadások túlnyomó többsége angol nyelven jelent meg, kettő-kettő franciául, ill. németül.

A longitudinális növekedésvizsgálatok témakörében MASSÉ és KERBAOL a statisztikai analízis egy új módszerét próbálta ki egy szenegáli gyermekcsoportban. Ez az analízis (analyse factorielle des correspondances) egyszerre 13 különböző testméretet vesz figyelembe.

GOLDSTEIN mindkét előadásában a biometrikus nézőpontjából elemzi a longitudinális növekedésvizsgálatokat. ROCHE rámutat arra, hogy a növekedésment definíciója révén érhető el előrehaladás e téren; ha megismerjük a növekedést meghatározó tényezőket, azok alapján becsülni tudjuk a várható növekedést.

SCHMIDT és munkatársai különböző szociális és gazdasági környezetből származó, 1—12 éves brazil gyermekek testmagasságát és testsúlyát vizsgálták. Hangsúlyozzák, hogy a fejlődő országokban végzendő vizsgálatoknál különösen figyelembe kell venni a környezeti tényezők hatását.

SCHOEN és munkatársai 15 ezer észak-amerikai európai és negrid gyermek növekedési standard-értékeiről számoltak be, amelyeket egy egészségügyi program keretében dolgoztak ki 0—2 éves gyermekekre. Azt állítják, hogy a „középosztálybeli” gyermekpopuláció, amelynek 66%-a európid, 23%-a negrid, azonos gazdasági viszonyok között él, növekedési görbéjük hasonló, a negridekre vonatkozóan szükségtelen külön növekedési standardokat kidolgozni. Az általuk vizsgált európid gyermekek növekedése szoros megegyezést mutat TANNER és munkatársai (1965) által megadott brit standardokkal, de kevésbé egyezik STUART és MEREDITH koráb-

bi, amerikai standardjaival. Sajnos, a szerzők alig adnak számszerű adatokat, így nem áll módunkban vitába szállni állításaiikkal. Úgy tűnik ui., hogy a genetikai különbözőségeket nem veszik figyelembe.

BRANDT a bonni Gyermekeklinikán koraszülött, kissúlyú és normál súllyal született gyermek növekedését (testhosszúságát és fekerületét) vizsgálta születéstől 18 hónapos korig.

KARLBERG és munkatársai a *növekedési folyamatot* rögzítő antropológiai adatok biológiai interpretálásáról beszéltek, és a növekedési ráta változásait mutatták be.

THEOPOLD és munkatársai a 18. sz. második felében észlelt hosszúnövekedési akcelerációt írják le, 1772—1794-ből származó stuttgarti adatok alapján.

NEYZI és munkatársai 3000 török gyermek keresztmetszeti vizsgálata alapján azok testi fejlettségét tárgyalták.

ÖCKERMAN a lysosomalis enzim aktivitásának hiányát írja le különböző betegségekben, amelyek a *csontrendszer dysplasiájával* vannak összefüggésben. Ilyen feltételek mellett több enzim anyagcseréjében zavar áll be, és számos syndroma alakul ki.

MANLEY a mucopolysaccharidosisok laboratóriumi diagnosztikáját, SUSCHKE és munkatársai egy új mucopolysaccharidosis típusát, ROMANO és munkatársai a mannosidosis egy új esetét írják le, POZSONYI pedig az emberi növekedési hormonnal kapcsolatos tapasztalatairól adott hírt.

A *kisnövésű gyermek* (children with short stature) problémájával foglalkozó kerekasztalkonferenciát TANNER kitűnő referátuma vezette be. A tőle megszokott brilliáns logikával foglalta össze a nagyság, a méret és az érettség megállapítására szolgáló módszereket, valamint az öröklött kisnövés és a növekedésben való visszamaradás diagnózisának módszereit.

SMITH és munkatársai a kisnövés differenciál diagnózisát, PRADER a kisnövés és a krónikus betegségek összefüggéseit tárgyalta, ILLIC pedig a növekedésben való visszamaradás diagnózisát és gyógyítását elemezte.

VISSER e probléma anabolikus steroidokkal való megoldását tárgyalta.

VAN GEMUND és munkatársai két süket, inbecil törpe fivér esete kapcsán a családi törpeség és annak immunológiai, endokrinológiai vonatkozásait írták le. VAN DEN BRANDE és munkatársai a plazma növekedési faktora hiányából adódó hyposomatotrop törpeséget tárgyalták. TRYGSTAD a növekedési hormon hiányában szenvedő gyermekek gyógyításáról, WESTPHAL a pituitaer törpeség Roos-féle növekedési hormonnal való kezeléséről számolt be. WOLF és munkatársai, valamint KOSHIMIZU és munkatársai ugyancsak e probléma endokrinológiai alapjait és therapiás lehetőségeit vizsgálták.

A *serdülőkorral* foglalkozó kerekasztalkonferencia DIXIADES referatumaival indult, amelyben a gyermekgyógyászati munka bonyolult voltát és felelősségét emelte ki. Ez a rendkívül széles skálájú konferencia a pubertas számos problémáját vetette fel, a mortalitás és morbiditás kérdéseitől (JEANNERET) és a környezeti tényezők hatásának elemzésétől (DOUGLAS) kezdve a serdülők fitnessének mérésén át (ROYSE) a serdülők viselkedésének elemzéséig (BALKIE és munkatársai), kábítószer-szokásaiig (KRAFFT) és öngyilkosságig (VEENEKLAAS).

A *növekedés és pubertas* problémái között két tanulmány is foglalkozik az emberi növekedési hormon (HGH) kérdéseivel (SNODGRASS és STIMMLER, ill. VINES és munkatársai).

THORPE és munkatársai a 4—6 éves gyermekek fejlődésének (nagyobb és finomabb mozgások, kommunikáció, környezettel való kapcsolat) vizsgálatára telerekordingot („videotape”) alkalmaztak és tapasztalataikról számoltak be.

SAADAT és AHARI jó és rossz szociális körülmények között élő iráni serdülő leányok összehasonlító vizsgálati alapján elemezte növekedésüket és serdülésüket (menarchekor medián: 12, 94 év). EIBEN a menarchekort befolyásoló genetikai és demográfiai tényezőket tárgyalja.

TASEM és munkatársai a serdülők emocionális problémáit elemezték családvizsgálatok alapján.

A kongresszusi kötet jó áttekintést ad a növekedés, testfejlődés aktuális problémáiról, és jól tükrözi a humánbiológusok korszerű törekvéseit, mind kutatásaik irányait, mind pedig módszereiket tekintve. A bécsi Orvosi Akadémiai Kiadó nemes szolgálatot vállalt a kongresszus anyagának (közel 20 kötetben való) kiadásával.

Dr. Eiben Ottó

A kiadásért felel az Akadémiai Kiadó igazgatója

Műszaki szerkesztő: Helle Mária

A kézirat nyomdába érkezett: 1972. II. 24. — Terjedelem: 8,4 (A/5) ív
72.73179 Akadémiai Nyomda, Budapest — Felelős vezető: Bernát György

MAGYAR
AKADÉMIAI KIADÓ
KÖNYVTÁRA

Ára: 20.— Ft

Előfizetési ára kötetenként: 30.— Ft

INDEX: 26.028

TARTALOM — CONTENTS

Eredeti közlemények — Original investigations

FEHÉR MIKLÓS: A Magyarországon végzett apasági, antropológiai-örökléstani vizsgálatok húsz éve	3
<i>Zwanzig Jahre der anthropologisch-erbbiologischen Vaterschaftuntersuchungen in Ungarn</i>	48
LENGYEL IMRE—FARKAS GYULA: A mokrini korabronzkori temető emberi csontmaradványain végzett laboratóriumi vizsgálatok eredményeinek kritikai elemzése a régészeti és az antropológiai adatok tükrében	51
<i>Critical evaluation of the results gained by morphological and laboratory analysis of the human bone remains of the early bronze age cemetery of Mokrin</i>	70

Bibliográfia — Bibliography

FARKAS GYULA: <i>Bibliographia Anthropologica Hungarica (1969—1970)</i>	73
---	----

Megemlékezések — Obituary Notices

EIBEN OTTÓ: Rajkai Tibor	89
TÓTH TIBOR: Veronika Ivanovna Kocsetkova	90
EIBEN OTTÓ—TITLBACHOVÁ, SVATAVA: Vojtěch Fetter	91

Könyvismertetések — Book Reviews	88, 92
--	--------